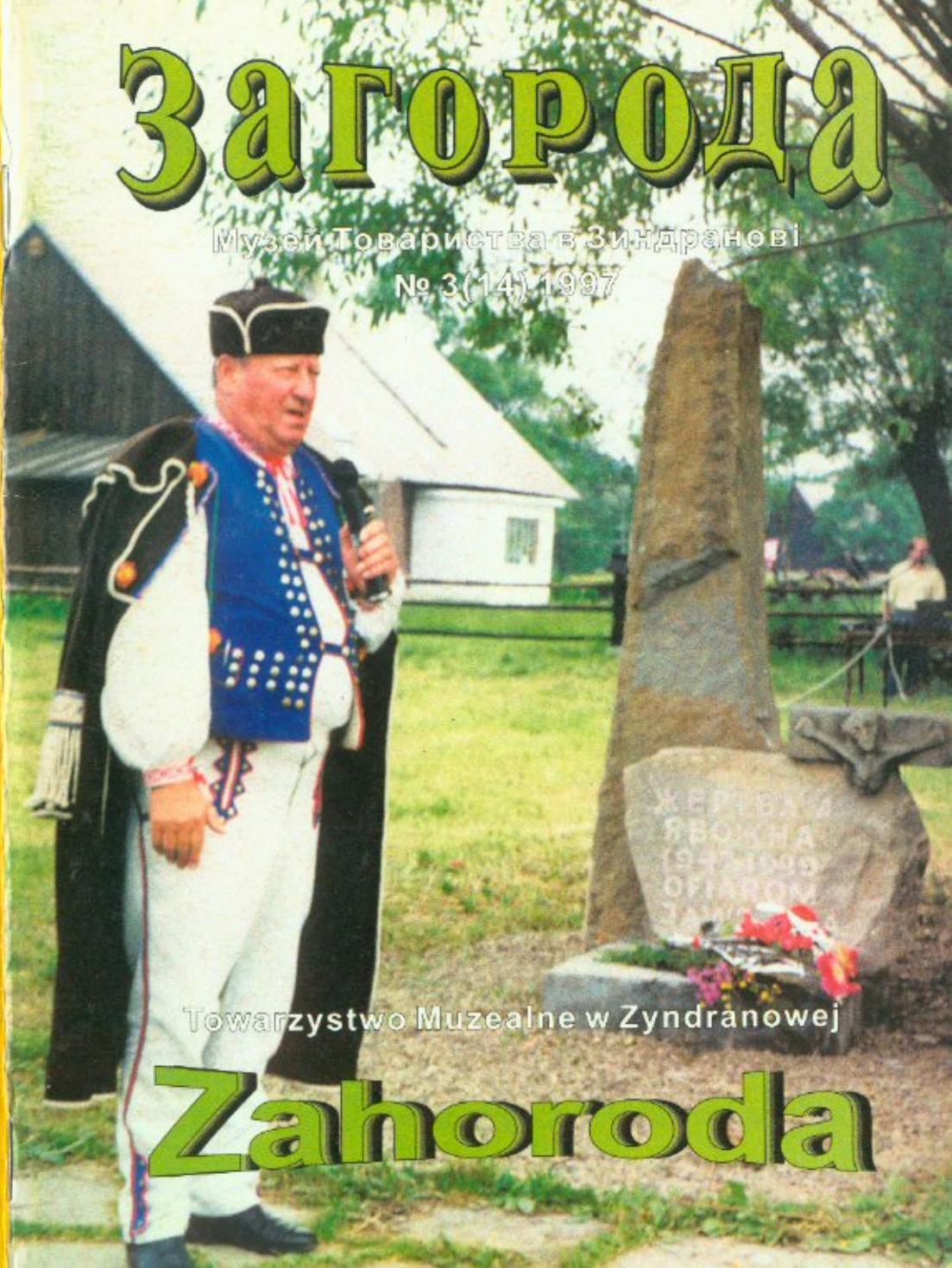

ISBN 83-87282-36-7

Загорода

Музей Товариства в Зиндранові

№ 3 (14) 1997

Towarzystwo Muzealne w Zyndranowej

Zahoroda

Загорода

КУЛЬТУРА, ІСТОРІЯ І ПАМЯТКИ
ЛЕМКІВ В ПОЛЬЩІ

Zahoroda

KULTURA, HISTORIA I ZABYTKI
ŁEMKÓW W POLSCE

КУЛЬТУРА, ИСТОРИЯ И ПАМЯТКИ ЛЕМКІВ В ПОЛЬЩІ

KULTURA, HISTORIA I ZABYTKI ŁEMKÓW W POLSCE

Загорода Zahoroda

PISMO TOWARZYSTWA NA RZECZ ROZWOJU
MUZEUM KULTURY JEMKOWSKIEJ W ZYNDRANOWEJ

Wydaje: Muzeum Kultury Łemkowskiej w Zyndranowej

Выдає: Музей Лемківської Культури в Зынранові

Redaguje zespół redakcyjny z pomocą autorów-korespondentów

Редактує редакційний колектив з помочом авторів-кореспондентів

Adres redakcji: TOWARZYSTWO MUZEALNE W ZYNDRANOWEJ
z dopiskiem „Zahoroda”

38-454 TYLAWA, woj. KROSNO

NALEŻNOŚĆ ZA KWARTALNIK ORAZ POMOC I DARY DLA MUZEUM
PROSIMY NADSYŁAĆ NA KONTO:

NR 937322-1922-2700-610, Bank Spółdzielczy w Dukli

Redakcja nie zwraca materiałów nie zamówionych, zastrzega sobie
prawo skracania materiałów oraz używania własnych tytułów.

Redakcja nie zawsze utożsamia się z poglądami reprezentowanymi
przez autorów zamieszczonych materiałów.

OD 1996 r. WYDAWNICTWO DOTUJE
MINISTERSTWO KULTURY I SZTUKI

Wydawca:
P.U.W. „ROKSANA” w Krośnie
tel. (0-13) 43 220 87

До Читачів Загороды

Зас пришла осін в незвичайний для нас рік, бо 50 років тому юж нас
вигнали з гір, юж зме були на чужині. Часы новы ныбы ся змінили,
але доля Лемків дальше гірка, бо зме розділены. Бішіст дальше на
чужині, але Господ дозволив хоц невеликому числі родин вернути до
Рідного Гнізда, жебы го одновляти і ратувати рештки знищеної нашої
культуры. Таке заданя ма наш музей - скансен в Зиндранові. Того року
минуло юж 6-те музейне свято лемківской традиці на пограничі культур.
Пишут о нім авторы в гнеснім квартальнику.

Свято збогатило скансен новыми памятками які представляють
знимки. А найбівша історична памятка то хыбалъ першый на Лемковині
або і в Польши памятник Жертвам Явожна 1947 - 1997. Не легко то
выштко творити, зберати, консервувати, ремонтувати музеїны будинки
і ставити новы памятки, як видиме на знимках. Поставлено нову
придорожну каплицю взору давной каплиці в Зиндранові, а майже така
сама каплиця стоїт в с. Смерековец на Голиччині. За дорадом і при
помочы етнографа Павла Стефанівского перевезено фундамент
камінний постумент до котрого однайдено верх того знищеної
памятника, якого фігуру Матери Божой одновив консерватор
Окружного Музею в Кросні Здзіслав Гіль. Новы, цікавы, деревяны
різбы по пленері різбярськім перед святом Русаля-Яна прикрашают
Музейну Загороду. То виштко оглядають тисячи туристів. Але то виштко
вымагат немало коштів, видатків фінансовых. І одкаль іх брати, як
державны власти на розвиток музею не приділяют фондів. Завдяки
співдіяння минулый рік з Окр. Музеем в Кросні і жычливости дир.
Артура Бати можна было даже зробити корисного в музею в нутрі і на
загороді.

За смутком прагнеме повідомити нашу громаду і не лем, же зме
дос дуже задовжены. І змушены зме просити о поміч як лем можеме і
кого можеме.

Писализме до „Нашого Слова” але Редакция не помістила наше
прощеня.

Подумайтэ тівко коштує лем сам памятник Жертвам Явожна, а ішы іншы новы памяткы. Барз просиме о поміч фінансову, а за кождый дар най Вам Господ винагородит. То буде дар - поміч о історичнім значеню. Юж наперед приймійтэ Велике Боже Заплат.

Рада Музейного Товариства

Наше кonto:

Towarzystwo Muzealne
B S. Dukla 38-450
Nr Konta; 937322-1922-2700-610

Одкритий лист до Найвищых державних власти Речыпосполітой Польской

Съваткусеме днес смутний ювілей - 50-ліття выгнаня лемків з іх одвічної землі рідной - рідной Лемковини.

Мы лемки никому нич не винни. Мы никому нігда нич не взяли. Як съвіт-съвітом, нам никто не подарував ани землі, ани лісів, ани хыж. Ничого нам в дарі не дала польска держава, яка володіє, кілька сот років, нашом рідном, малом отчизном – Лемковином. Соткы років кривджено нас безкарно на ружны способы, але найтяжшом, найвекшом кривдом стало ся для нас лемків насильне выгнаня, ганебным актом уряду Польской Речыпосполітой Людовой. Было то 50 років тому - в нещаснім 1947р. - 2 рокы по закінчыню II світовой войны, коли то силом багнетів Людового Войска Польского розсіяно нас по західных и північных землях Польши. Хоц были зме ей обывателями. Забрано нам найціннейший – одвічний доробок жытia вшытых наших поколінь.

Закрадено нам землю рідну, горы наши, наши лісы, дороги и стежкы, рікы и потічки , наши домы, наши церквы.

Знищено нам понад 1000-літню, нашу народову культуру. Але до гнескы не зроблено рахунку кривд, спричиненых нам акцію Вісла.

Акт вынищаня нас трыває дальше. Існуєме лем завдякы традицыйным моральным вартостям и непересічно великой духовій, незнищальній силі, и любові до землі рідной, до рідной культуры. Терпеливо, барз терпеливо ждеме на направліня кривд зробленых нам акцію Вісла. Дальше чекаме на рівноправніст, як громадяне Речыпосполітой Польской.

Одчытано публично и заакцептувано на съяты
Од Русаль до Яна в Зиндранові 15. черця 1997р.

текст: *Павел Стефановский*

ЗВЕРНЕННЯ Депутатських груп і фракцій Верховной Ради України з приводу 50- річчя акції Вісла

Минае 50 років з часу здійснення депортаційної акції Вісла - однієї з трагічних сторінок спільноЯ історії українського та польського народів.

У 1947 році на території Польщі було депортовано з прадідівських земель майже 150 тисяч українців - корінних мешканців Лемківщини, Надсяння, Холмщини і Південного Підляшшя.

На жаль, як польське, так і українське суспільство поки що мало знають про трагедії сіл Стрільці, Тугань, Міряе, Молодятичі, Молозів, Новосілки, Берестя, Сагринь, Турковичі, Ластів, Верховини, Ліски та десятків інших. Акція Вісла здійснена тодішнім тоталітарним режимом щодо своїх громадян української національності, була порушенням основних прав людини, міжнародних норм захисту прав національних меншин. При цьому застосовувалися жорстокі репресивні заходи, які супроводжували тотальну етнічну чистку на південносхідних теренах повоєнної Польщі.

Сьогодні ми широ вітаємо процес зближення і взаєморозуміння у двосторонніх взаєминах України та Польщі. Ми високо оцінюємо той факт, що Польща однією з перших держав світу визнала незалежність

України. Ми всіляко підтримуємо налагодження тісної економічної співпраці між нашими державами, встановлення стратегічного партнерства у різних галузях двосторонніх відносин.

Ми вважаємо надзвичайно важливою діяльність Українсько-польського та Польсько-українського форумів, до складу яких належать українські та польські парламентарії, громадські діячі, науковці. Остання зустріч обох форумів у Києві засвідчила високий ступінь порозуміння і готовності наших держав іти назустріч одна одній, розвивати добросусідські й рівноправні відносини.

Ми з надією сприйняли Ухвалу Сенату Республіки Польща від 3 серпня 1990 року, в якій засуджено акцію Вісла.

Водночас, ми сподіваємося, що Сейм демократичної Польщі також зробить єф, ективну політичну та правову оцінку депортаційної акції Вісла.

Саме на це було спрямоване також і нещодавнє звернення близько двохсот відомих польських політиків, громадських діячів та інтелектуалів.

Зважаючи на це, ми звертаємося до своїх колег - парламентаріїв в Польщі - підтримати це звернення, що послужить вагомим внеском у розбудову справді добросусідських стосунків між нашими великими народами, відносини яких сягають у глибину віків, й які разом прямують у ХХІ століття.

Народні депутати України

ІЩЫ О 50 РІЧНИЦІ НАШОГО ВЫГНАНЯ

Минат помаленьки літо. Кінчатся церковны і свіцкы спотканя, якы мы , Лемки організуvalізме того року з причины 50-той річниці нашого выгнання. Так, то юж 50 років од нашой народовой трагедії, то тіж 50 років нашой історії. Тым нашым съваткуваньом не робили зме жадной великой політыкы, жадного замішаня, ани в горах на наши лемківскі земли ани на Західніх Землях де жыют Лемкы. В тутору річницю поставлено кілька памяток котры повинни припомнінати, особливо молодшому поколіню што сталося з Лемками в 1947 році. До смутной

річниці влучылася і наша не католицка церков де моленося за тых што юж на вікы одышли і похованы сут на чужых землях, але і за тых што выгнаны зо свойой землі жыют по цілым сьвіті. Спокійны і скромны были тоты спотканя вспомінів і жалю, як спокійны і скромны сут самы Лемкы. Не махали зме нычыма прaporами, не кричали зме на никого, хоц і так повіджено же робиме *велькі веџ* в Михалові. Таки выповіди не треба трактувати поважні, ани ся до них односити ани пред никым тлумачыти. А в Михалові. В Михалові Лемкы поставили маленьку капличку в лісі яко символъ, памятка, же ту нас привезено на загибель - 50 років тому. А мы ту жыеме, мame свою церков, але мame тіж на цмонтери моц гробів наших дідів і вітців. В Михалові при поли ватряным поставлено тіж камін - як памятник той річниці . Ани при капличці, ани на камени нее жадной політычной симболікы. Але і не тоты часы, жебы нас дахто хтів страшыты. Тым, што перешли през лягер в Явожні, поставлено памятковий камін при музею в Зиндранові з написом *Жертвам Явожна*. На наши лемківскі земли заховалося іщи кілька крестів, котры поставили наши няньове на памятку помордуваным Лемкам в Талергофі. Але на наши лемківскі земли сут місця, де треба бы было поставить іщи моц памятників. То села Ізыбы, Телич, Верхомля Велика, Фльоринка, Мысцова і десятки інших. Треба нам поставить іщи моц памятників, всяди там, де были наши села і стары , гнес травом зароснены цмонтеры, бо всяди там ест наша істория. О пришлости треба мышліти, але о прешлости треба памятати - бо як повідауют -покля жыє памят - істніе нарід. Низко кланям ся нашым памятникам.

Ярослав Зволінський

Русаля в Зиндранові

Цьогорічне 6-те традіційне лемківське свято Русаля в Зиндранові, що біля Дуклі в Польщі відрізнялося від попередніх тим, що відбулось саме на Зелені свята, як деколи на Лемківщині , що музей Лемківської культури в Зиндранові став Скансеном, що було присвячене 50- тій річниці Акції Вісла 1947р. та жертвам концтабору в Явожно.

Архієрейську літургію та службу на цвінтари за померлих лемків перший раз у Зинранові у сані Архієпископа довершив Владика Адам.

Майже два тижні до Русалія в Музейній Загороді працювали від ранку до вечора артисти, скульптори - Іван Мердак, Василь і Анна Сідак та Олександр Ісак і Юрій Ісак з України та Богдан Бернат, Єжи Герляшинські і Едвард Осецькі з Польщі. Руками артистів з України створені 4 монументальні скульптури - 2 лемківські пари. Чимало створено скульптур, які відрізняються не лише розміром, тематикою і артистичною формою, але і символікою, багатим орнаментом та традиційним лемківським одягом.

Польські скульптори створили оригінальний пам'ятник Жертвам концтабору Явожно. В суботу 14 червня в історичному музеї - Палаці в Дуклі, відбулась популярно - наукова сесія присвячена 50-ї річниці Акції Вісла, в якій брало участь тридцять науковців та діячів культури Польщі, України та Словаччини. Особливу увагу сесія приділила засудженню Акції Вісла та виправленню заподіянних кривд насильно депортованим та вязням концтабору Явожно. Потім в музею відкрито пам'ятник жертвам концтабору Явожно, виставки художніх картин Дмитра Солинка, різьби по дереву та народного лемківського одягу.

На другий день у неділю Архієпископ Адам в асисті духовенства відправив у церкві Архієрейську Літургію, а потім на цвінтари службу за всіх померлих лемків. Дуже цікавою та різноманітною була і концертна програма.

Зворушливо виступали дитячий і молодіжний єпархіальний художні колективи з Санока, *Свати* з Кросна, *Ольшава* зі Словаччини, *Іршава* та Шовкова *косиця* з України. Лемківським гумором веселили публіку Василь Шкимба, Михайло Варянка та Марія Дудчак з України.

Незважаючи на капризу погоду в суботу на Русалія до Зинранови прибуло більше двох тисяч людей не лише з різних регіонів Польщі, але і з України, Словаччини, Югославії, Америки та Канади. Атмосфера свята була приемною, душевною, присутні вітались, обнімались, радили від зустрічі на рідній землі. Приємно відзначити, що у святі брали участь представники влади центральної, воєводської, гмінної, діячі культури, кореспонденти радіо, телебачення і преси. З сумом працювались присутні з рідними горами та друзями, але і вірою, що за рік зустрінемось тут знову на ювілею 30- ліття музею лемківської культури в Зинранові.

Петро Когут.

Сердечно дякуєме

Осередок Товариства Лемківщина з Золочева сердечні дякує за зプロпшня на музейне свято лемківської традиції на пограничі культур *Од Русаль до Яна* Раді Музейного Товариства і Дирекції Окружного музею в Коросні за добру організацію перебігу свята-імпрези. Наша група складала ся з 20 осіб. Были ту Кобельські з Зинранови, Сенчаковичі і Кузмочки з Черемхы, Стебніцькі з Камянки, Дідич з Боска і інші.

Програма свята була цікава і насычена. В суботу 14.06 тр. перед святом організувано наукову конференцію в Дукли присвячену 50-річниці трагічної акції *Вісла*.

Музей-скансен з bogатився новими експонатами-пам'ятками до яких числиме найважнішу - хибалль перший пам'ятник в Польщі *Жертвам Явожна 1947-1997*. Одкрито нову придорожну каплицю і до Музейної Загороди перевезено придорожну камінну фігуру Матері Божої. Барз нам ся сподабали скульптурні вироби -різби з дерева заслужених майстрів Містецтва з Закарпаття: Василя і Анни Сідаків, Олексія і Юрія Ісаків, Івана Мердака, лемка од Санока з с. Райске, котрий живе в Тарнополі, а також польських різбярів, з котрих проф. Едвард Осецькі з Krakova rізбив напис на камінні таблиці *Жертвам Явожна*. Нови експонати-пам'ятки в Загороді Музейні раджу звідіти.

Суботні вечер імпрези кус пригнобили буря, дощ, же планувану забаву перенесли до салі в будинку школи і молодеж могла ся дальше бавити, бо грава файна капеля Василя Адамяка з Горлиць.

В неділю до полуночі служилася урочиста Русальова Літургія в місцеві православні церкви під проводом Архієпископа Адама з Санока, а по Службі перешла процесія на цмонтір, де продовжалися молитви за померлих.

Дуже цікава і богата була культурно-артистична програма недільна 15. 06. Виступили колективи: *Іршавський ансамбль пісні і танця* з Закарпаття, Вокально-хоральна група *Шовкова косиця* з Львова, фольклорно- народний колектив *Ольшава* з Пряшівщини (Словаччина), польський колектив-капеля *Стахи* з Кросна.

Крім того виступали окремы солісти, гумористи, а серед них чистым

лемківським діялектом співала Надя Шкимба-Наговска з Калуша. Єй няньо Василь Шкимба оповідав цікавы жарты і гумор. Гости свята, колективи і глядачі могли заспокоїти свої смаки напитками і наідками. В тім році то було VI-те музейне свято лемківської традиції, а як дочекамо то наступне VII-ме свято в 1998 році буде збогачене - як повідомляють організатори - ювілейом 30- років музею-скансену в Зиндронові.

Михаїл Варянка

родом з села Липовець.
Заступник голови товариства
Лемківщина в Золочеві
обл. Львів - Україна.

Редакція радіопередач у Львові

Вед: Вчера у Шевченківському Гаї у Львові біля лемківської церкви відбулося одне з традиційних свят горян з Бескидів – Кермеш. Про нього розповідає член Фундації дослідження Лемківщини Ірина Чертик

Чертик: Недільний день 3. 08. 1997р. як на диво видався у Львові бездошовим. Тож з самого ранку з різних кінців міста і Львівщини до Шевченківського Гаю прямували більші чи менші гурти лемківських сімей, родин, друзів. Як відомо, раз на місяць у лемківській церкві свят. Володимира та Ольги відправляється богослужіння. Цього разу воно почалося на годину раніше. Адже попереду була насичена святкова програма. Службу Божу, як завжди, відправив наш краянин - отець Анатолій Дуда. Йому цього разу допомагав гость свята - отець Василь з міста Трускавця. Відправа, як завжди, була урочиста, адже в ній також брали участь співаки з народної хорової капели *Лемковина*. А потім відбулася урочиста процесія довкола церкви з відповідною відправою і водосвяттям. Згодом учасники торжества поділилися на групи,

присівши на траві, а інші пригощалися біля накритих спільніх столів. Все було, як на кермешу - на своєрідному лемківському святі. Його спільно квітчали дорогими серцю піснями, жартами, дотепами. Вже почав згасати день, коли з церквою розпрощалися останні учасники свята. Однак можна було би розповідати про щиру, сердечну атмосферу, яка зігрівала серця краян - учасників кермешу. А вони на праціання казали один одному до наступної зустрічі в наступну неділю. І не дивина. Адже це буде справді ще більш щедре свято від нинішнього - недільного. Бо до церкви св. Володимира та Ольги прийдуть лемки з далеких і близьких місць. Завітають сюди дорогі гості - учасники II-го світового конгресу Світової Федерації лемків. Цей Конгрес проходить у Львові з 8-10 серпня. Тож у церкві відбудеться богослужіння, відбудеться Лемківське Віче, а потім виступлять художні лемківські колективи на співачому полі. Уявляю це щедре, схвилювання пісенне багатолюддя - і ніби чую, як над ним звучать щирі слова моего краянина Івана Русенка з села Коростенка.

*Я родився твоїм сином - доле моя бідна
Люблю Тебе, Лемковино,- мати моя рідна.*

Ірина Чертик.

Іщи о Загороді

Дискусія на тему який має бити заголовок *Загороди* зачинає наберати барв.

Справив то Павел Стефановский своїма увагами в попереднім номері (Нр2/97) *Загороди*. Автор докладно характеризує чим є загорода - загорідка у лемків. З тим треба ся згодити. Така була загорода і загорідка в лемківськім господарстві. Але по моюму треба одрізнати конкретну загороду од загороди яко тытулу журнала. В том другім випадку заголовок *Загорода* по суті є символічного сенсу, не має дослівного значення. Коли я дістав в руки перший номер *Загороди* - я пережив момент спеціального вдоволення і духовної радості. Іщим не переглянув

змісту, а уж лем собі подумав, же буде штоси красного і правдивого о лемках, о іх великім доробку в царині культури - од коріння, од фундаменту. Я не завівся на тытулі. Читав я вшытки номери од дошкы до дошкы. Денекотрыма текстами я захоплювався як дитина. Штораз веце авторів взбогачувало зміст квартирльника цікавими дописами. На чym отже полігат - після мене - символічна вимова журнала *Загороди*?

Загорода в лемківському господарстві то місце де перетримується в одповідних порах дня коровы, телята, волы, уці - а треба додати - же і коня. Значит, же загорода зосереджує тоты вшытки домовы звірята, яки рішають о результататах труду лемка і його родини, а з другої сторони они помагают помножувати уж осягнений доробок, його взбогачувати. В тот спосіб загорода інформує вас, кым є властитель господар - лемко, на якім рівні цывілізаційні і економічні він знаходиться. Бо преячим загорода повнішь коровами, уцями, волами, тым богатший є газда, тым рівен життя його родини єст вышший. Призрийме ся докладніше тым справам.

Кін- єдине жерело енергії в лемківському господарстві. Лемко переважно має своє поле роздрібнене в кавалках, розшмарене по цілім хотарі (комасація ґрунтів розпочала ся доперва під конець двадцетих років нашого століття).

Штоби то поле обробити: орати, сіяти, зберати урожай, кін одгрывати визначну роль. Без енергії коня - не могла бы функціонувати господарка лемка. Волы тилько частично і тилько в богатших господарствах могли виручыти коня. Але кін уможливлює і контакт з містом (переважно повітовім), де лемко встричать ся з міським цывілізаційом, де полагоджує різны справы з обсягу медичної помочі, повітової адміністрації, судівництва ітд. Але што найважнійше, лемко в місті продає свої продукты (дерево) взамін купує потрібны му промисловы товары. Єсли ходит о волы - то іх роль є спеціальна. Выпасаны волы давали відносно значный грошевий прибуток. Нич отже дивного, же волы як бы визначали сельську аристократію. Навіт в піснях били мірилом вартости.

*Боже, Боже . Нич не маме
Лем на себе позераме,
Ліпши наши два позори,
Як дачай штыры волы.*

Коровы: о них пишут, же сут кормилицьом народу. Так было століттями на Лемківщині. Молоко і його продукты были основом пожывленя лемківської родини, а спеціально дітей. Веце коров в господарстві, веце доброй і вартісной пожыви, веце здоровля у дітей ітд. Але коровы прычынялися до поправи выживленя лемківської семі рівнож посередно, достарчаючи натурального навозу, которым одобрюювано землю. Без того навозу не виросли бы компери, капуста, бураки ітд. Штучны навозы - то доробок часів по I-шій світовій войні. Врешті уці! Годовля овец на Лемківщині была основним складником господарки в кождім лемківським селі. З двох прычын: з вовни, яку достарчали уці і бараны продуковано сукно, з котрого лемкы шили собі практично цілу одежду хлопців і дорослих мужчин. Адже були то холошні, лайбык, гунька, чуга, а часами і бараниця на зиму. Завдяки уцям лемківска семя була праві самовистарчальна не тилько в обсягу виживленя, але і одежды. Треба до того очевидно додати продукцію білого полотна з лену.

З овечого молока лемківски газди прыготували смачну і пожывну брындзу. Бриндзя то єдиний продукт в зимових місяцях, який достарчав звірячого товщу до хліба. Відомо, коровы затілены в зимі переставали ся доїти, отже бриндзя вирішувала о якости виживленя лемківської родини нераз через кілька зимових місяців.

Нич прото дивного, же лемко нераз станув собі над своїм загородом, одчуваючи сатисфакцію з осягненьїм своїй господарки і вдоволений підспівував собі:

*Як я сой засыпівам
Красьні премилени,
Аж ся мі заквітут
Грушки на дереві.*

Але до лемківської загороди мусиме ішы долучыти загорідку, де лемкыні выгодовували прекрасны квіты, всяке зіля, рослины до приправи, рідки ярыны ітд. Як видиме, лемкы в своєму штоденном житю одчували не тилько матеряльны потребы, але і высшого духовного порядку. Ходило ім о житя не тілько достатнє, але міле і красне.

Зі своїх квітів жены і дівчата приготували прекрасный і пребогатый букет, який в ден Празника Успення Пресвятої Богородиці

заносили до церкви. В тот спосіб лемки дякували своїй Опікунці і Покровительниці за то вшитко, що осягнули того року і за урожай і за годовлю, а передовсім за ласку здоровля і всяких добродійства. В той горячий душевний подяці по Службі Божій і по освяченю зіля - вшитки зибрани в храмі люди одним могучим голосом співали благальну пісню:

*Пречистая Діво Мати - руского краю
З Анголами і Святыми Тя величаю
Не дай пропасті!*

Отже загорода є жерелом добрих чувств лемка. Він в якимсі сенсі є задоволений зі свого існування, чує свою вартість, свою привязаність з том земльом. Она єст для мене таком доброму матерем. Але і я не сплю, даю єй вшитко, на што мене і мою родину стати.

Так роздумує лемко при своїй загороді і припоминають ся му слова той незвичайної пісні, яку съпівав кождий хор на Лемківщині:

*На Лемковині, в нашим краю
Шумят смереки і ялиці
Побіду пісню нам они грають,
Од Сянока до Щавниці.
І гремит хор, Карпатских гор
В далеку даль - гет плыне
В Карпатах днес народ воскрес,
Право його не загyne.*

В тим настрою душевной розрады лемко з великим вдоволенням принимат од кума запрошеня на весілля . Чом же так? Бо чым-же є весілля для лемка? Єст то чарівна містерія. Мож ю порівнати з ріжними формами оперного театру. На весіллю дух лемка возносит ся на найвисши щеблі душевних пережиткій і радости. Він там є актором і рівночасно рядовим учасником. Є то злученя, яке активізує учасників весілля в найвисьшій мірі.

Весілля - то місце - де лемко презентує свої осягненя пісенной культурі, але рівночасно місце, де лемко творить нові пісні. Іх скількіст іде в сотки. Представте собі, же весілля треват кілька днів, а в XIX віці продовжувало ся навет до тиждня. Через tot цілий час не повторювали ся весільні пісні. В тим аспекті спеціальну роль одгрыват цыганська музика.

Цыгане - муканты втіляют ся в артистичну душу лемка. Они грают

мелодії, што народили ся в душах лемка, але грають іх як шалено, творят настрій весільний, співтворят тулу нензвичайну подію, яку окреслюємо яко лемківське весілля.

Учасники весільної події одспівовують короткы але змістовны зворіткы пісень - приспівок. Туту саму мелодію підхоплюют цыгане і передают ю проникающим аж до дна душы голосам бас і гушель. Так отже перебіг весілля в великої часті то напереміну спів і музика, музика і спів. Учасники весільної дружини ділять ся на групи, з яких кожда має свою роль до словення: дружбове, дружкы, сватове, свахы, старосты і очевидно центральны постаті: пан молодий і пані молодиця. Toty групы адресуют взаімно до себе ріжни заувагы і в tot спосіб як бы підносят настрій весільний і оживляют його темп.

*Чому дружкы не співают,
Бо зарідки зубы мают,
Треба тісто замісити,
Дружкам зубы заліпити.*

Повна гумору є і пісня як-бы самой молодиці спрямованої до всіх весільних:

*Ой Боже мій, Боже,
На мою мамичку,
Же мя за муж дают
Ей таку невеличку!*

*Ни шыти, ни прясти,
Ни хыжсу замести.
Корови не здою,
Бо ся хвоста бою.*

Зближатся кульмінаційний пункт весільної події: пращаня з родинним домом молодиці. Мелодії пісень того момента весілля глибоко зворушаючи.

*Выберай ся Марись, выберай, выберай,
Штос-си заробила тото си позберай
Треба бы нам треба, стільця широкого,
Бо наша пані млада роду великого.*

В центральній часті весілля в часі т.зв. вечері появляють ся в весільнім домі молодиці ищи дівчата - товаришки пані младой, які в сінях при порозі виспівують єй молодячы веселы літа і в tot спосіб пращають ся

зі своїм дотеперішньом товарищком.

Єст феноменом , же наш лемко не ішов на весіля, щоби “запитися” і дес по кутах переспати цілу весільну подію. Очевидно і на лемківськім весіллю не бракувало остріх напитків, але они умірковано вжывали - тильки визволювали фізичну і духовну енергію весільних гостей, вздвоювали іх волю і силу, аби згідно з духовними потребами і традиційом завершити свою активну участ в тій весільній містерії.

Весіля штораз веце ма ся ку кінцови. Його знаменують чепини. Свахы знимають з голови молодиці вінец і накладають чепец завязуючи голову хустком. Од того моменту наша пані молода:

*Вчера была дівка
Вчера была дівка
А днеска єст жена
А днеска єст жена
зачеплена-*

входить в новий для себе світ сельських баб і новы обовязкы: жены, газдыні і матери. В тій новій ролі, яко першы візът складают. пані младой і ей мужу ціла єй родина і приятелі - прыданяне. Вшыткым тим церемоніям товаришыт пісня - достосована до ситуації, пісня пречудна, пісня што порушат серця, пісня, яка довго по весілю іщи звучыт в ушах весільних учасників. Приданяне, пред якима замкнено двери п. молодого допоминают ся:

*Пустите же нас пустите
Або нам отворте,
Бо ся погніваме
Тай ся повертаме.*

Остро одповідають приданяном весільны зо сторони п. молодого:

*Пришли ту нам приданяне
Што мы ім істи даме
Навариме дрібних трісок
Накладеме на сім мисок.*

Приданяне не дають за выграну:

*Не будеме пити
Тому гірку воду
Покля нам не даме
Нашу пані молоду.*

Іщи взміцняють своє жаданя:

*Дайте же нам дайте
Што нам мате дати
Бо ми не будеме
Так довго чекати.*

Вшытки учасники весільной пригоды з гордостью і тріумфом одповідають:

*Взяли зме вам єдно,
Ведеме вам двое
Дай же Боже надале
Жебы было троє.*

(На маргінесі треба з радостью повідомити чытателів, што нездовго появится на світі великий збірник лемківских пісень з нотами Ярослава Полянского).

Як вшытко на світі, кінчытся і чаруюче лемківске весіля. Дає тому выраз і лемківска весільна пісня:

*Весіля ся кінчыт
Біда ся зачынат
Молодиця плаче
Же юж не выtrzymат.*

Треба і нашому лемкови з весіля вертати до своєї загороди. Бо она разом з ним вічно жые, дає свідоцтво великой посвяти, великої любови, великої благородності. Як ехо припоминат соткы і тысячи загорід розсіяних по цілій давній Лемківщині. Повысши роздумы ведут до того, же символічне значеня тытулу журнала яко *Загорода* може взвбуджувати в серцы чытателів глубокы і красны чувства. То однак не значыт, же не можна знайти і іншого слова, може навіт перевищаючого *Загороду*, котре в свойей символіці досконало повнило-бы роль заголовка такого квартальника. Лемківска бесіда богата. Отже попробувати можна.

Петро Фецица.

Загорода най буде загородом

Прочытал ем в *Загороді*, же ей назва не єст добра, бо то выглядат так, якбы зме ся огородили і сідили там, де худоба. То дивне порівнання. Я мышлю, же єст цілком іначы. Загорода, в нашым - лемківским розумуваню то не того само, што в польським языку *zagroda*. В моім селі, Фльоринці, загородом называли найліпши, найкрасши кавальчик поля. які был деси близко при забудуваню. То на загороді сіяли пшеницю або садили компери, а в загоридці, де было огорожено, була ярина і квітя. Може в інших селах було іначы, де загорода то ціле огорожене газдівство, де була і хыжа і студня і іншы газдівски будинкы, часом і кавальчык травника для гуси або коня.

Зиндрянівска Музеальна Загорода тіж єст огорожена і єст там порядок, а же сталася загородом музеальному, то і назва *Загорода* до ней пасуе. И той назвы *Загорода* не треба змінити. Тото, же пише ся в *Загороді* о розмаітых справах то тіж добри, бо о Лемках і іх долі треба писати як найвеце. Як дочекамеся іншого – лемківского писма, товды *Загорода* може заниматися лем музейными памятками. *Загорода* – то добри кавальчык лемківского поля.

Я. Зволінські
Кошалін.

Поетицка Осін

V-та Лемківска Літерацко Поетицка Осін перед нами. Спітканя поетів мало ся одбыти 27-28. 09.1997р. Буде то 5-те мало ювілейне спітканя і хибаль остатнє в планах діяння Товариства Музейного. Не вшытки влучаються, бо то найліпше прити посмотріти, послухати як хтоси то робит.

Імпрезу започаткувало організувати Музейне Товариство на внесок поеты Владислава Грабана, бывшого секретаря Ради Музейного Товариства, который мав поетицкы спітканя організувати. Владислав

Грабан одишов з нашого колективу, в якім нес поетів.

Може туту імпрезу перейме до дальшого діяння інша лемківска культурова організація. Подумайме і разом робме.

Рада Музейного Товариства

З поетицкой скрині

Вертаня

Уж тілько пройденых доріг
уж ноги болят
коли ся курят горы

А стримай хід
а сяд на звлечений обдертій ялиці
уж сама про ся ани за шеляга пут
уж спід тя не втіче
Стан небоже
пізрий

По вытовченій дорозі
на шапку більший од каменя
з проятым кликаньом
нняю
жене гу тобі сын

Стан
послухай
Звлечена гу пути
обдерта
шумит ялиця

Петро Мурянка

Дольо моя

*Дольо моя, дольо моя
дольо нещаслива
Чого же ты дольо моя
так ня засмутила
Поможж же мі моя дольо
до гір ся вернути
В літі пасти, в острю зиму
овечки кормити*

*Не ожыают наши горы
поляны, соснины,
Як не будут там съпівати
діти Лемковини*

*Поможж же мі дольо моя
час перескочити
Там на моїй рідний землі
хтіл бым одпочнути.*

1957 Ярослав Мерена

Кревне

*Вже скільки літ,
рідненька матусю Лемківщино,
осиротілою вдовою вікуєш
на працурній землі між гір,
і борониш, никаєш помежси хиж,
розорених і спалених гніздечок,
помежси спаплюженіх цментарів,
іржавих розіп'ятых крижів...
Чорніша чорної землі як перст.*

*А горе жертовним німбом зайнялось
над твоїм зпечаленим чолом,
журба застигла у сльозі,
душа змордована не квилить,
лиш пам'ять не застигла, а горить.
І гори возвели тебе у лик святих.
Великомученице Лемківщино.
А ти, а ти усе несеш свій криж,
щодень виходиш на найвищу з гір,
і смотриш через чуб Бескідів туди,
куди повезли кревненьких твоїх.
і просиш у небес і в Бога
Діточки і онуки. Чуйте.
Допокиль я іще жива,
допокиль Пісня не зніміла,
то хоч на день, на два, на три...
Вертайтесь назад, рідненьки.*

Володимир Барна.

Добри жесес вернув

*Як то
добри
жесес вернув
домів
хоц ту
осін
все іци
панує
дочекаш преці
весни
и будеши
видів*

як наши
ялици
кланяют ся
тіням предків
и почуєш
як вікови дубы
розмовляють
з могилами
дідів наших
як ся догваряють
пор будучніст
як съваты
з липы и образу
медитують
хто векий
зо зла
хто з доброты
а тобі
лем тото
знати треба
же як землі
не заореш
не будеш
мав хліба
и внет забудеш
на старім нове
з власной гідності
и чыну
и вірви
дітом
оставивши
своє
небо
землю
и місяць и сонце
и дім

новий
и молодіст
з любови
в квітах
на родинний ниві
и своє віконце

Павел Стефанівский

Олена Дуць-Файфер отримала докторат

В дні 4. 03. Того року, на Університеті Ягельським в Кракові перепроваджена була дисертація праці докторської Олени Дуць-Файфер. Наша Лемкіня написала на праві 300 сторонах прекрасну працу з літературознавства під назвом Жыщэ літерацке Лемкув в другей половине веку XIX і на почонтку веiku XX. Промотором той праці был проф. У. Я. і К. У. Л.-Ришард Лужни. В комісії докторанскі засідало 10 знаних науковців. Оціну матерялу зложило 3 рецензентів. Переводом того еззаміну было заінтересуваных барз дуже науковців, бо хоц здає ся, же дост легко повісти слово -літературознавство-лем же в Єй праці ходит о літературе лемківську, што до котрої мы - сами Лемкы - часто не мame понятя, же така была, істніла і передставлены през нашу докторантку на то документы были цілковитым заскочыньом так для рецензентів як і професорів котры засідали в комісії. Олена свій еззамін здала на 5 і за туту велику працу отримала стопен наукови -доктора наук гуманістичных У. Я.

Складаме Олені сердечны гратауляцыі. Треба при тым повісти, же то велике выріжніня для самого таленту і упору самой Олени, але то тіж важни і міцни акцент для Лемків, бо наша докторантка удоводнила, же Лемкы мали і мають свою літературу і свій язык - мову- котрым туту літературу творили і творят. Барз тішыт того, же мame молодых люди, молодых науковців, котры мають і котры заховали власну лемківську душу, і же не продали ани не oddали ей никому. Літературознавство о

котрым Олена написала буде нам барз придатне. Буде потрібне молодому поколінню жэбы знало і о tym, же ми теж не генсі і свай сэнзик мами. Маме не лем літературу і поезию і язык, маме вшытко таго што мают і іншы і што нас здрівнят зо вшыткыма славянскыма народами.

А што написали рецензенты. Того вшыткого ту написати ся не даст - можна лем повісті найкоротше - ест то матеріял до підручника науки о історії і літературі Лемків. Олена сама поставила Лемкам - не знишальні памятник. Дякуеме. Жычыме Олено, здобываня дальших ступені науковых. Документуваня, же мы Лемкы, Ту были зме і будеме. А тых, што в часі того урочыстого егзаміну гвошли на салю і кричали - же Лемків нее . . . . одсыламе по науки до . . . . докторской працы Олены Дуць-Файфер, - на науку николи не за пізно. Вчыйтесь, вчыйте.

Не знаме ближе тікко юж мame новых молодых науковців зо званьом докторів. Згадайме тых, котры юж нам знаны-

Маріян Бендза, Стэфан Цюрик, Стэфан Дудра і остатнью Олена Дуць-Файфер, котрі складаме щыры лемківски жычыня в наукові творчости - окреме для Лемків, як жычат приятеле.

Хто зна бівше наших Лемків зо званьом доктора - просиме напиште, дайте знати і до редакції *Загороди*.

Жычливы Приятеле.

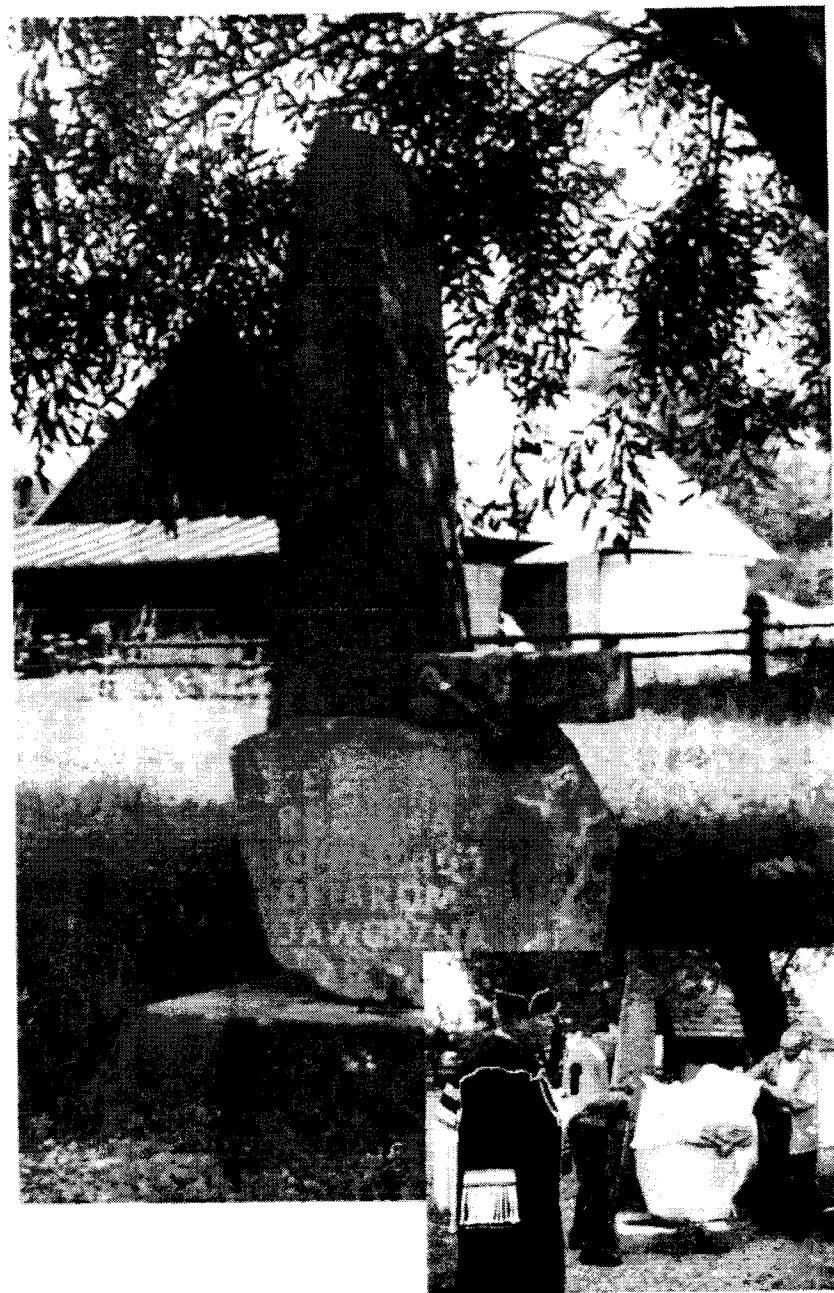
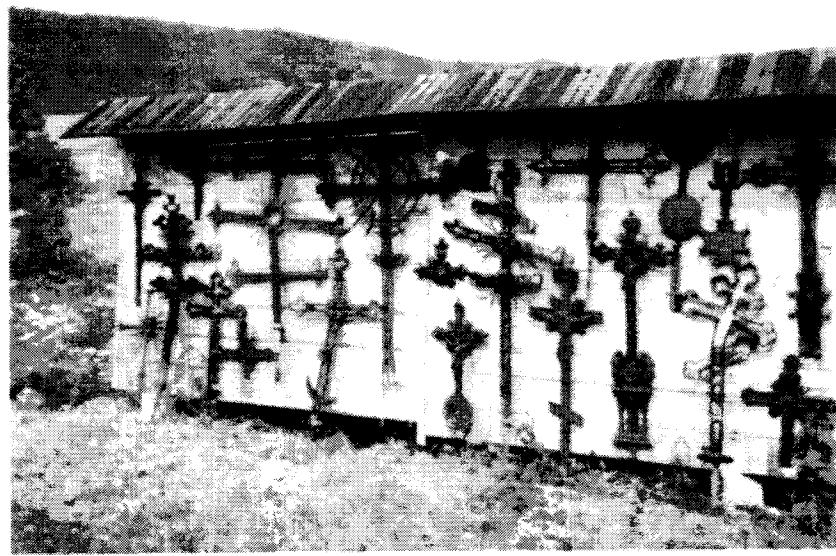
Памятайме о Ювилярях і Ювилеях

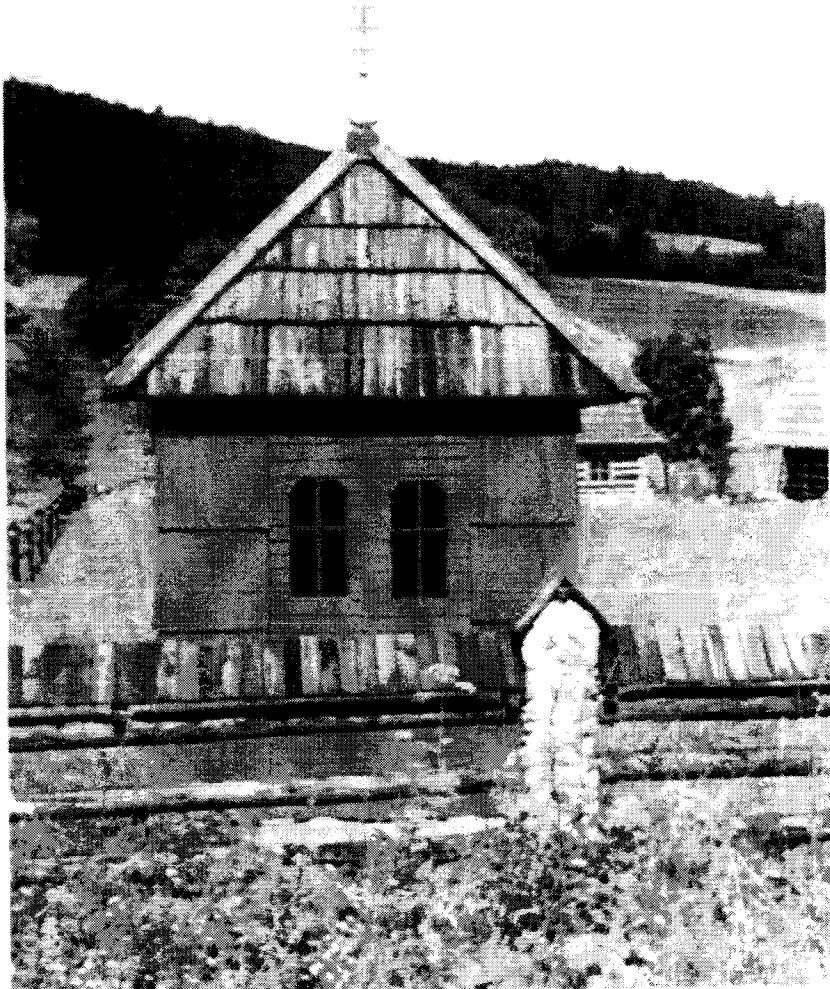
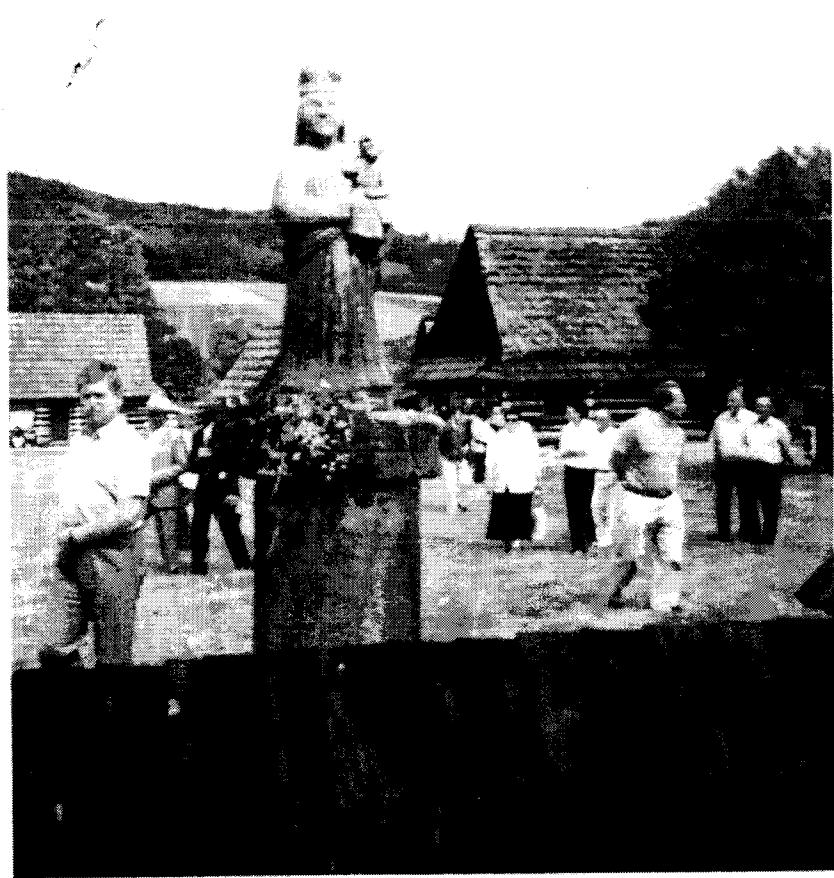
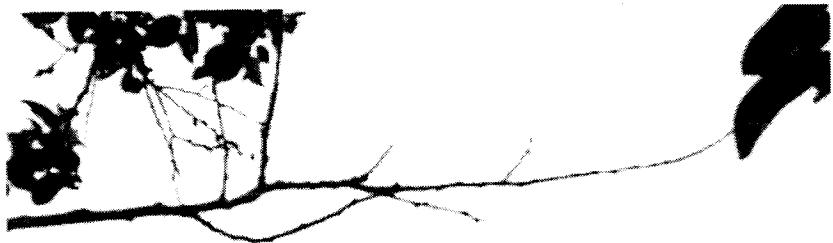
Нич в тім дивного, же не все знаме дня уродин нашых діячів нераз найближых, котры ся сами не хвалят, а іх метрикы нам не знаны. А сут з нами ци серед нас Приятеле жытьёвы, котры святкуют ювілеі свого жыття і творчого діяння для нашей культуры. То хоц коротко згадайме тых што іх знаме. Зачати бы хыбаль од найстарших віком.

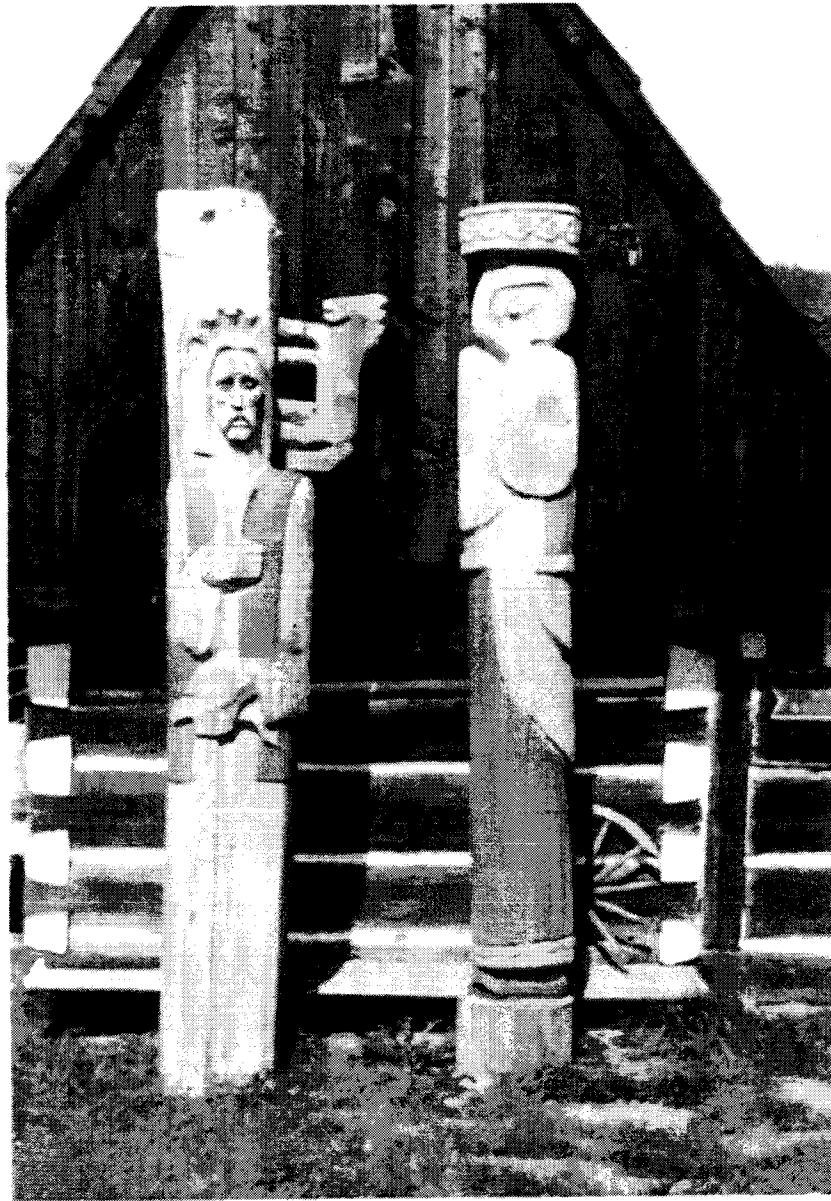
Василь Мадзелян народився 22. 06. 1917р. в США. Його родиче з села Білцарава. Наш малляр - графік щырый любитель рідной

"OD RUSAL DO JANA" w obiektywie

лемківської культури. Його даруваны малярски - графічны творы сут в Музею Л.К. в Зиндронові - аж 33образы - графікі і 2 образы бішого розміру, малярство з жыття лемків. Шыршый опис жыття ювіляря поміщеный в Бесіді 3-4/97. Святкуе Ювілей 70 років жыття.

Семан Мадзелян - рідний брат Василя зо своіом женом Евгеньем святкуют в тім році Ювілей 50 років слюбу - супружества. Іх жыття кус нам знане зо *Смаку Долі* і інших описів - спогадів Семана. Так, коли Семан вернув з войны 1945р. хотів зачати нове жыття на рідні землици в Його селі Білцяреві. І оженився перед выгнаньом в акції Вієла 1947р. То Ювілей Іх слюбу і нашой трагедії. Пак трудне жыття на выгнаню, на чужыні в селі Тшмелль воє. Лігница. А на старенъкы рочки выхали за море до славной Америки. Материяльно-економічне жыття напевно там лекше, але дальше на чужыні. То не рідна для Ных Лемковина і не рідне Іх село Білцярева.

Михав Романяк народжений 24. 03. 1937р. в с. Фльоринка. То наш лемківский учитель, діяч культурно-освітний, організатор і староста юж 12 ватряных свят на чужині в Михалові, то щирий гостинний лемко. В 1947р. выгнаний з рідного села як 10-літні хлопец. Не будеме повторяти опис Його жыття автора Ваня Дзядика поміщеный в Бесіді 3-4/97 і жычіня в Ватряных вістях 1997р. в редактуваню Адама Барны. Долучаме ся кус опізнено до Тых жычинь з братнім витаньом 60-річного Ювіляря.

Петро Трохановский - Мурянка народжений 10.08. 1947р. юж на чужыні в с. Тшмелль де загнано бівшіст родин з с. Білцярева. О жытю і діяльности Петра можна бы написати велику книжку на Його 50 років. То заступник голови Стоваришина Лемків в Ріднім Гнізді в горах. Од пару років - редактор двомісячника Бесіда і Лемківского Календаря. Славный юж знаный поета, діяч Церкви Православной, ведучий церковный хор в Криници. О Його жытю і діяльности вартат прочитати статю Олены Дуць - Файфер в Лемківском Календари 1997р. і жычиня в Ватряных вістях 1997р. в виданю Адама Барны.

Дорогы Ювіляре - за кус опізнены згадки о Вас, за витаня і жычиня даруйте. Тот цілый для нас Ювілейный рік выгнаня - важный є для Вашых Ювилеів. Смутний і кус радісный, же жынете, діете для добра нашої культуры і нашого існування.

Мы щиро по лемківски в нашім музейнім квартальному Вас здоровиме і найліпше жъчіме на дальше Ваше жытія і діяня для нашой лемківской Громады - Спільноти, вигнаной, знищеної, споневіорянной.

Най Господ Всевишний дарит Вас вшыткыма своіма ласками. А од нас наше старе словянско-церковне *створи Вам Господи*

Многая і Благая Літа.

*Рада Музейного Товариства
i редакция Загороды.*

Кус о Ванню Попівчаку з Полян

Биво колиси на лемковині

*Биво колиси на лемковині
Лемки по своіому ся до Бога молили
Близжніх іцирі шанували
І по горах прекрасні сой співали.
О лемковино премива
О лемковино дорогенка
Лемки за тобом пвачут і будут пвакати
Докал ся будут по чужих сторонах бвукати.*

Ваньо Попівчак пришов на тот наш дорогенський Господом Богом створений світ з родичів лемків Гриця і Насти з Чомків початком тридцятих років теперішнього століття в селі Поляни, ково Дуклі, на прекрасні Лемковині. Родиче Ваньови занимали ся, як и праві же ціва решта лемків, гірском газдівком, на котрі Ваньо ся при родичах виховував до надийща на полянський хотор фронту другої віни, в часі якого Ваньо яко іщи маленький хвопчиско зо своіма родичами и барз тяшки боі воєнни, бо наступаюче войско радянске хотіво ся ишти барз перебити на терен своваці, а войско німецке добре ся по як найскорше перебити на терен своваці, а войско німецке добре ся по

горах окопаво и наступи войска радянского з барз великома ім стратами добре одпераво.

Можна припуштати же ту товди радянске довуцтво войскове хibal нерозважні командуваво. Бо лем о здобитя єдной полянськой гори *Сохані* правдоподібні оддаво житя кілкасот моводих вояків, а гора и так не зостава здобита. И як повідауют ту люде, котри не били виселени зпід діянь фронтових, же то били переважні моводи галичане. На ті гори *Сохани* як и на другі полянські гори *Панущові* ищи и тепер можна найти останни кости там погибших вояків. То и неєдни родиче, жена, сестра, брат и друга родина до гнеска хibal не знают, де іх найблищий оддав своє єдине дороже житя за нашу вілніст, а він може спочиват вічним сном на полянськім хотори.

Што правда по віні ту зберали побитих вояків и іх останки ховали на цментери войсковім в Дукли. Ale же тутейши хотор ест барз гористий и місцями маво доступний, и же декотри вояки били барз кулями порозривани, то хibal зато не вшитки тоти побити вояки зостали поховані на спомненім цментери и зато ищи и тепер можна ту іх деякі останки найти.

Товди тиж сево Поляни зоставо барз а барз знищено, а в тім тиж ціва родинна газдівка Попівчаків. В часі ту того фронту воєнного родина Попівчаків бива виселена поза дії фронтові. А як ся тот нещасний фронт воєнний пересунув дале на захід и як ся родина Попівчаків вернува до Полян и увідіва тото барз страшне воєнне знищена, то родиче Ваньови сіли на лишнене ся зпід іх хижі угелне каміня и гірко запвакали, бо з іх кілка річної тяжкої роботинич анич не зоставо, лем єдині як би чудом зостава ім уратувана на виселеню єдна корова, котра давала ім тепер можливіст пережити лишнені ся ту великий тягар повоєнний. А же не мали поза коровом ани єдной бандурки, и ани жмені зерна, ани тиж горсточки сіна ци совоми для корови, а в сусідних севах тиж барз віном знищенихнич такого не могли достати, та жеби себе и корову при житю утримати, то вшитки разом пішли до кус менше віном знищеногосева на Словаки и там в мівосерного газди ся затримали, жеби даяк зиму пережити.

Як надишва яр то мама Ваньова вернува ся з коровом до рідних Полян, а отец з Ваньом ищи там зостали жеби в газди дакус заробити зерна и бандур. Ale же в тутейших сторонах зачали ся страшни часи

переселеньчи, то постановили не вертати до Полян, лем жена мама зачава ся старати там до них виїхати. Але же границя юж зостава добреі полским войском обставлена и пашпорт биво трудно достати, то отец зо сином Ваньом сами виїхали до Америки , а мама Ваньова зостава в рідних Полянах на Лемковині, з мислями вшитких, же ся будут старати и маму спровадити до Америки. Але в тамтих часах, як и потім пізніше на іх жал не удаво ся ім того здійснити. І так тот кілканадцет річний Ваньо Попівчак нашов ся зо своїм вітцю без гроша при души в далекім заморським чужім, але для таких як они приязнім краю Америці.

З початку Ваньови биво там барз тяшко привикати до тамтейшого житя. Інакший світ як на рідні прекрасні лемковині за котром боліво го барз серце. Бо ту лишив своє дітиство и рідну предобру маму. А там биво вшітко інакше. Не биво гір краснима лісами покритих. Не чув поза вітцюм своїй предорогой лемківской бесіди, а тамта ангелска товди видаєва ся му якиса цівком чужа. Та же Ваньо бив и ест чвовеком вирозумівим, то и товди хоц бив ищи нелітнім хвопчиском, то зрозумів, же мусит зо себе видати як найбільше висивку , ажеби ся в недовгім часі навчити тамтой американськой бесіди и як найскорше піти разом з вітцюм до роботи, ажеби даяк ся загаздувати и тим самим мамі в Полянах помочи. Но и дякувати Господу Богу того вшитко ся му удаво при помочи доброго вітця здійснити, котрий як там до Америки приїхали, то зараз пощастиво ся му достати дос добру роботу, а же бив то чвовек надзвичай робітний и ощадний, то незадовго юж яко тако ся загаздували и тим самим юж могли кус помочи жені-мамі в Полянах.

Отец Ванів дожив в Америці до часу як син Ваньо юж на добре ся усамоділнив и ся там оженив з гардом дівком українком з Полтавщини, котра тиж так як и він там по віні з родичами приїхава, з котром виховали в дусі українскім двоє уродливих и добрих діти, сина и дівку,котри тиж юж там завожили свої родини, и так як и перше, так и тепер приносят родичам велику втіху. Та хоц Ваньови в Америці вшитко ся увоживо як найліпше, але велика туга за рідном мамом и Лемковином часто го спроваджуют до рідних Полян, и товди ся завше ту чує, як жеби ся однова гродив. Але же в Америці має жену, двоє діти, синову, жятя и на цментери вітця, то по кождім ту приїзді за деякий час вертат до Америки. И товди му з очи летят по лицах сизи як вода з гірского потічка, и товди повідат: *гори мої, гори мої рідненъки, ту ня мама и тато навчили по своіому бесідувати и пацері гварити и ту мам*

дорогенъку маму, та чим то ми лемки завинили же так зме по світі розогнани. Товди тиж барз горячо просит Господа Бога, ажеби вшитки лемки зас сой могли як и перше в любові Божі спокіні жити на свої прадідівські Лемковині.

Тиж спомнити треба, же тата надзвичай предобра людина Ваньо Попівчак, не лем духово памятат о рідні Лемковині, але тиж на тівко лем годен, то ся гвучат в поміч матерялну Лемковини. То предобрий Господи Боже дай вічне житя в Царстві Небеснім упокоєному Вітцу Ваньовому, а доброго християнина и незабитного сина Лемковини Ваня Попівчака и його ціву Родину побвагосзов вшитким найліпшим так, ажеби на іх лицах завше панував усміх и задовоління.

Опис написано бесідом сева Полян-Крампни.

Танька и Гриц Бованко.

Я в справі “літери” ы

В 34 нр. Нашого Слова на Лемківскі Сторінци в дописі *Лемківска хроніка* автор пише о святі од Русаль до Яна в Зындроні. Хоче підкреслити, же участь в святі брав проф. Магочі. Пише він дослівні: .... бив там тіж проф. П.Р. Магочі.- Виходит з того, же проф. Магочі бив на святі когоси. Отже ничего такого не было. Проф. Магочі то культурна людина, голова Української Катедри Торонтоньского Університету і никого не бив.

А тепер навязую до статі Петра Шафрана *Повертаючись до написаного Лемківска Сторінка нр.36.* Видите пане Шафран , же без “літери” вишло, же проф. Магочі бив (когоси), а не же быв на святі.Не поділив тых, як пише автор хроніки, лемків. Автор хроніки хибалъ добреі о тім знає, бо проф. Магочі гостив скоріше на лемківских ватрах і нич подібного не робив , як пише автор о Зындроні. А же автор пише то злосливо, то доказ минулорічної хроніки 9бр. в котрі поминено музейне свято Од Русаль до Яна . А в тім році лем зато згадано, бо “бив” проф. Магочі. И кто ту ділит лемків. Юж в перші інформації хроніки автор пише о Конгресі в Варшаві і вимінят, же брали в нім удел члени Обеднання Лемків, а я ся звідую автора чом не вимінів іншы

лемківських організацій, котрих представники там були, як пише лемківську хроніку, то не лем для єдної організації. Звідую ся автора іщы раз кто ту ділит лемків. Дивує лем єдно, же редакція не хоче того видіти. А шкода, бо тратит через то чытачів і кореспондентів. Аж ся хоче звідати: *Што стало ся з давніми кореспондентами Лемківської Сторінки?*

Але вернімємо до загаданої Лемківської хроніки. Як юж автор хотів опустити “літеру” **ы** то треба було написати літературнов мовов згідні з власнов теорію: *Магочі був на святы*. Як видно в лемківські бесіді буква **ы** ест потрібна. Подалам конкретний приклад з вашых дописів. Подам іщы єден сві власный

- Дівчата **вили** вінці.
- Вовкы **вили** в лісі.

Як вищмариме букву **ы** в другім повідзінню то вийде, же вовкы **вили** (вінці).

Дискусія і спір над буквою **ы** веде ся од коли виходить Лемківська Сторінка. Декотри науковці уважают, же буква **ы** зближат до російської мовы. Єст то кламлива теорія, котров робит ся велику кривду лемківські бесіді і шкідливу політику. Позвольте лемкам бесідувати і писати так , як навчили іх родиче, бо ди малам ся навчіти літературной мовы по выгнаню, як в селі жило нас лем три родини і не было нигде близко нашої школы. Моім першим учтільом були родиче, а другим Наше Слово - Світанок і книжка *Леся Українка*, которую купили мі нянько в Щеціні.

Букву **ы** ужывано в церковнім языку і сам великый поета Руси-Україны Тарас Шевченко ужывав буквы **ы**. Іщы кус часу і никто не буде писав лемківсков бесідов з буквами **ы**. А покля сут такы, што єй ужывають, то жычме ім довго жыти і охороняти лемківський діялекст докля го ужываме, бо не грозит нам небезпека з причини буквы **ы**, але з той причини, же нашы діти не бесідуют по свойому.

Як бызме хотіли порівнювати бесіду лемківську до російской з причини буквы **ы**, то моглибизме повісты, же фана американська ест барз близка совіцкі, бо ма такы самы звізды і ма іх аж 49, а вшытки знаме, же то неправда, Не вільно ужывати таких порівнань. Бесіда лемківска ріжнит ся в ріжных селах од Криниці до Команчі, а прикладом того сут дописы Гриця і Таньки Бованко з села Поляни. Редакція не

може забороняти лемкам писати іх ріднов бесідов з ужываньом буквы **ы**. Автор лемківської хроніки, як не хоче писати буквы **ы**, то най пише поправні літературнов українсков мовов, бо таке писаня шкодит українскі мові.

Думам, же п. П. Шафран не ма рациі што до редакції Церковного Календаря 97р. в котрім мудро написано о букві **ы**. Непотрібо тыж вчыт п. П. Феціцу, котрый хыбаль зна лемківську бесіду барз добре, бо і вік на то вказує. Жычме му доброго здоровля і жебы писав як найвеце, бо пише добре і мудро.

Берме приклад з нежъючого юж редактора А. Гошовского, котрый цінів тых лемків, якы бесідували чисто і поправні по лемківски. Былам съвідком, як єдні лемкыні з пошаны для ей рідной мовы, в нагороду запренумерував *Наше Слово*.

Марія Буряк

Новини з поштової скриньки

- як подали полски газеты, на II- гым Конгресі Українців в Києві повідомлено, же на съвіті ест поза Україном около 22млн. Українців в тым тіж тых, што признаются до українских корени своіх предків. З того в Росії ест около 20 млн. Українців, на континентах американських около 2 млн. і в Австралії около 500 тисячи. Кілько ест мешканців Польши, котры сут українцями, того не подано.
- 8-10-го серпня того року одбувался во Львові II-ї Конгрес Съвітовой Федерації Лемків. На тым Конгресі для той організації принято нову назву. Буде ся она называла СФУЛО - Съвітова Федерація Українських Лемківських Обєднань. Постановлено затиснути вспівпрацю з організаціями і товариствами Холмщини, Надсяня а тіж на Україні і в інших краях з метою *відмеджування від політичного русинізму та лемківського сепаратизму*.
- А здавалося, же Русь походить од назвы Києвской Руси.
- Айнове в Японії одзыкали своі права на підставі выроку судового. В Японії жыє невеличка група люди - ест іх гнес около 24 тисячи - котрый были найстаршими мешканцями на кількох японських

выспах. Експансия японська през довгі роки нищила тог маленьki народ. На забрани ім земли поставлено запору водну, а ім не дано можливости користання з іх власной землі і лісив. През довгі роки уважано іх яко люди неповнівартісних, бо Японія іщи в 1979р. голосила, же єст єдиним на сьвіті народом гомогенічним - то єст - єден народ, єден люд. Тымчасом Айнове свої кривды заскаржили до суду. Суд в Саппоро выдав выrok которым узнає за безправне іх вивлашчыня і знищыня іх сьвятых місц. Суд взяв під увагу, же Айнове то не меншіст етнічна, а народ і того, же держава повинна хоронити іх культуру, а будова тамы сталася безправна. Тым выроком суд привернув ім права і пошану для іх вартості етнічных, культурowych, історичных , релігійных і тожсамых яко для люди тзв.

рдзенней мнєйшосці. Того року, 9 серпня был днем установлена прес ОНЗ яко *ден людів автохтонічных*. Єст то декада 1995-2004 посвачена борбі групп етнічных о узнання іх меньшинами народовыма. О такы права упоминаются Індіяне , Аборигены в Австралії, Маорисы в Нові Зеляндії, вспомнены юж Айнове в Японії. Айнове тераз чекают на постановы сейму, бо не знатя што зробити з тамом, ци ёй розобрati, жебы вернути Айном тово што ім забрано. Як ся здає треба піти по науки до японских правників.

Onр. На підставі ТAI

□ в часописі *Literatura* №р. 4 -141-97 міністер Міхал Ягелло оголосив дуже важны спрavy про меньшыны народовы. В своім описі під назвом *Dziesięć uwag o mniejszościach narodowych* міністер Ягелло докладні описує кого заражовує до меньшын народовых. В шырокым і ясно переданым матерялі єст і таке потверждыня:

Jesienią 1989roku Polska uznała generalną zasadę, która można sformułować niemal metaforycznie: *Jestem tym, za kogo się uważa*m. I nikt nie ma prawa żądać ode mnie dowodów poświadczających moją indywidualną narodową identyfikację.

Тых 10 уваг кажди повинен прочытати.

З почтовой скринкы выбрал Яроз.

ПРИПОВІДКИ

1. Кто за двадцет літ не має розума, за трідцет свого хліба, за сорок жены, а за п'ятдесят маєтку, тот змарнував жыття.
2. Неженатому смутно, бо сам оден, женатому тыж не барз весело, бо за дуже людей має на голові.
3. Супружество было бы втоды счастливе, як бы хлоп был глухий а баба сліпа. Хлоп бы не чул, як баба ся сварит - а баба зас не виділа бы, што хлоп робит.
4. Xто далеко глядат жены - то або хоче ошукати когоси, або сам ся даст ошукати.
5. Кед старый бере молоду жену - то так выглядат, як бы запряг шалены коні до старого воза.
6. Кто ся женит най сой не доберат барз мудру жену - бо буде голоден, а діти босы.Але тыж най не бере барз глупой - жебы хоц могла прочитати писмо - кед до ней дакто напише.
7. Коня одміниш, кед ти ся не здає.
Грунт продаш, если користи не дає.
Лем бабу - реку - хоц ти мозок вертит,
Мусиш небоже терпіти до смерти.
8. Слезы схнут скоро - в двух случаях - дівчата при слюбі - и вдові по похороні.
9. Муж провадит жену за руку - а жена мужа за нос.
10. Злый муж може быти даколи добрым няньком для дітей - але зла жена никогда не буде добром матерью.
11. Давно были гучны весілля - днес планны часы, вшитко робят по тихы - бо ніт за што - але за то по слюбі - крик и шум бо ся сварят.
12. Хлоп має в жытю два веселы дні, ден весілля и ден похорону жены.
13. Не вартат быти фактором до женячки. Бо як супружество счастливе - то не подякуют - а як не счастливе - то все будут нарікати на фактора.
14. Як хлоп злий - най жена му уступит - хоц ся го не боит - то най так

- оказує же ся боит. Хлопа злость попустит и зас буде вшитю добре.
 15. Не лем око але и ухо - най жену выберат.
 16. До тридцетох літ женит ся хлоп сам - по тридцетох женят го люды
     - а по сорок літах чорт.

Вибрано з календаря *Лемко*.

Филип в Римі

-кус жарту-

Не довелось Филипу быти дальше як в Криму. А недавно взяв папіря
 і махнув до Риму. Озираючи ріжны музей, колізеї
 Він затуркався і відбився од групи своєї.
 Зайду взяв до реставрації, тівко сів за столик
 Аж ту кельнер коло нього вертит ся соколик
 Филип в меню - ідлоспис- ся роздивлят, конець носа чухат
 Не зна мовы італіяна , лем навколо слухат.
 I повідат він- пардон, гарсон. Mi погарь палінки,
 Кус бандурок обаряных і масла кущеньки.
 Скочів кельнер як летрика у сусідны двери
 Приніс масла од коровы, палінку в погари.
 Засміявшся Филип хитро, штука не погана
 Не така она і складна мова італіяна.
 Гвариш слово яке знаєш і дашто доточиш
 I юж ті несут істи і пити што хочеш.
 Ale кельнер ся засміяв, порушив головов,
 I звернувся до Филипа юж кус іншов мовов.
 Ів бы ты ту фигу з маком, а не масло од коровы
 Якбы не была моя бабця родом з Зиндрановы

M. Варянка.

Лемківски співанки

Лемківски співанки од Змигорода записали бесідом сева Поляни, Крампни, Котане Танька и Гриц Бояанко з Полян од стрини Насти Бованко в Кавушу на Україні в 1988р. которая в 1990р. одишка до вічності. Даці і Господи Боже небо за єї щиру віру христову, за любов близкіх и за любов вшиткого того што лемківске.

Гори наши гори

Гори наши гори
 То наши паваци
 Не заступлят нам іх
 Князівски паваци.

Бо княжи паваци
 Лем до часу будут
 А наши горички
 На віки сой будут.

Гори наши гори
 Зелени дуброви
 Висте таки гарди
 Як в дівчате брови.

Гарди висте гарди
 Як в дівчате брови
 Нес таких других
 Як лемківски гори.

Гори наши гори
 Премиви дуброви
 Ми там в моводості
 Ходили до школи.

Гори наши гори
 Лемковино мива
 Я вас не забуду
 Докал буду жива.

Докал буду жива
И де бим не бива
Я вас в своім серци
Все буду носива.

Гори наши гори
Зелени Карпати
Ви білше вартате
Як паньски павати

Бо паньски павати
з часом ся старіют
А наши горички
Все ся зеленіють.

Гори наши гори
Гори и долини
Як ми сой там перше
По божому жили.

Гори наши гори
Гори наши свавни
Де то ся поділи
Добри часи давни.

Добри часи били
Там на Лемковині
А тепер нам пвачут
Очи на чужині.

Гори наши гори
Дороги Карпати
Де би лемко не бив
Мусит вас згадати.
Мусит вас згадати
О вас подумати
Ей бо ви для лемків
Так як рідна мати.

Гори наши гори
Поляни зелени
Вистелени як би
Драгими первами.
/Дале буде./

Pierwszy Międzynarodowy Plener „Na pograniczu kultur”

Dawno już ucichły odgłosy Międzynarodowego Pleneru Rzeźbiarskiego „Na pograniczu kultur”, który odbył się w dniach 2 - 13 czerwca br. w unikalnej scenerii Muzeum Kultury Łemkowskiej w Zydronowej. Była to pierwsza taka impreza muzealna zorganizowana w Zydronowej przez Radę Towarzystwa na rzecz Rozwoju Muzeum Kultury Łemkowskiej i Muzeum Okręgowe w Krośnie. Pomimo wielu trudności, związanych przede wszystkim z zabezpieczeniem noclegów i wyżywienia dla uczestników, w plenerze uczestniczyło osiem osób z Ukrainy i Polski. Przybyło wiele nowych doświadczeń. Zawiązały się bliskie przyjaźnie pomiędzy artystami. A co najważniejsze - Muzeum Kultury Łemkowskiej w Zydronowej, stanowiące oddział etnograficzny Muzeum Okręgowego w Krośnie, wzbogaciło się o kilkanaście niezwykłego oryginalnych rzeźb o bardzo różnorodnej tematyce i ciekawych formach artystycznych. Monumentalne pnie lipowe i jodłowe obrabiane były „z grubsza” przez rzeźbiarzy z Ukrainy - Jurija ISAKA i Aleksandra ISAKA, Iwana MERDAKA za pomocą spalinowej piły, użytej przez Kustosza Teodora Gocza. Jurij ISAK /Irszawa k. Użgorodu / stworzył dwie duże rzeźby przedstawiające »»młodą parę”, zaś Iwan Merdak /Tarnopol urodzony w Rajskiem w Bieszczadach / wyrzeźbił parę łemkowską w dojrzałym wieku oraz „Wodospad”, kompozycję z dużego kamienia. Prace rzeźbiarskie Merdaka charakteryzują się rozbudowaną symboliką, bogatą ornamentyką oraz polichromowanym na niebiesko łemkowskim kostiumem. Na plenerze powstały również dwie słupowe kapliczki, przykryte w górze dwuspadowym drewnianym daszkiem. Architekturę ich wykonał Aleksander Isak /Irszawa k. Użgorodu /, zaś bardzo oryginalne rzeźby, przedstawiające w jednej z nich Świętego Jerzego na koniu walczącego ze smokiem, zaś w drugiej Chrystusa w Jordanie, wykonał Wasyl SIDAK /Użgorod / przy współpracy.

dziele żony Anny. W czasie pleneru powstało również kilka mniejszych równie interesujących pod względem artystycznym dzieł rzeźbiarskich min. „Pieta” Bogdana BIERNATA /Krosno / Madonna Bieszczadzka Edwarda OSIECKIEGO /Kraków urodzony w Nowosiółkach w Bieszczadach /oraz „Łemko” i bardzo dynamiczna ażurowa płaskorzeźba z trójką rozpiętóżnych koni Jerzego GIERLASZYŃSKIEGO /Krosno /. Na plenerze E. Osiecki zrealizował dość oryginalny kamienny obelisk upamiętniający tragedię Łemków w obozie w Jaworznie. Sam zamysł upamiętnienia te bardzo smutnej rocznicy narodził się na jednym z posiedzeń Rady na Rzecz Rozwoju Kultury Łemkowskiej w Zydronowej. Pisząc w skrócie należy stwierdzić, że bardzo niewielkim kosztem, przy życzliwości kilku mniej i bardziej ważnych osób powstał skromny ale bardzo wymowny monument. Obelisk ten jest dziełem jeszcze kilku osób, min. Teodora Gocza i Eugeniusza Dziadosza. Tablicę z napisem celowo zwieńczono fragmentem zniszczonego kamiennego krucyfiksu. Przetrącony przez nieznanego barbarzyńcę Syn Boży symbolizuje los Łemków po II.wojnie światowej. Jak bardzo był on podobny do celowo zniszczonych kamiennych krzyży i kapliczek. Toteż na plenerze przeprowadzono również konserwację zdewastowanej przydrożnej figury z Olchowca przedstawiającej „Matkę Boską z Dzieciątkiem”. Po połączeniu z postaciami głów Matki Bożej i Syna Bożego, po ich częściowej rekonstrukcji i po scaleniu kolorystycznym, w poważnym stopniu ta XIX-wieczna kamienna rzeźba odzyskała swe pierwotne walory artystyczne. Obecnie stoi ona na kamiennym zabytkowym postumencie blisko drogi i niedawno postawionej drewnianej kapliczki.

Jak to bywa na plenerach, nie mogło się odbyć bez ognisk, śpiewów w tym przypadku polsko-łemkowsko-ukraińskich oraz wielogodzinnych dyskusji, nie tylko na temat sztuki. Iwan Merdak wspominał często nie istniejącą wieś Rajske, gdzie jego ojciec miał kuźnie. Któregoś dnia Edek Osiecki, znający Bieszczady nie gorzej niż Kraków zorganizował Iwanowi wycieczkę do Rajskego. Niestety, po chacie i po kuźni Merdaków nie ma żadnego śladu. Wszystko pokryła zieleń drzew i krzewów. W powrotnej drodze Osiecki napisał wiersz: „Szafirowe

smugi gasnącego dnia wplatały swe promienie w zachód słońca. W lesie gdzieś bieszczadzki zmierzch pachnącym kadzidłem cerkiewek nie urodzi gwiazd, tylko ikony płaczą”. Tak się zdarzyło, że jadąc do Rajskego wstępiliśmy na chwilę do prawosławnej cerkwi w Komańczy, gdzie akurat miała miejsce komunia. Stąd też może Osiecki wspomniał o „pachnących cerkiewkach”, jak ta przepiękna niepowtarzalna drewniana świątynia w Komańczy.

Na zawsze w pamięci uczestników pleneru pozostanie wspaniałej przyjacielskiej atmosfery stworzona w Zydronowej przez Marię i Teodora Goczów oraz Babcię Annę Buriak. Bo bez tej słowiańskiej gościnności nie byłoby pleneru.

Zdzisław Gil
Muzeum Okręgowe w Krośnie

Krosno, 22.08.1997 r.

LISTY DO REDAKCJI

Мы живемъ въ горахъ Кар-
патахъ. Карпаты русски горы.
Отъ Татръ на востокъ живеть
нашъ русскій народъ, званый
карлато-руссами.

Карлаторусский народъ дѣ-

Buletyn *Towarzystwa Karpackiego* (Nr.57-Warszawa-Styczeń
1997)

"Zahoroda nieco inaczej"

Od kol. Gocza otrzymaliśmy kolejny -1' (10/11)1996-numer "Zahorody", kwartalnika Towarzystwa Muzealnego w Zyndranowej. Wewnątrz jak zwykle informacje o życiu społecznym i kulturalnym Łemków, wspomnienia, poezja, a także kącik humoru.

Pod nową redakcją i w zmienionej nieco szacie graficznej pismo nie prezentuje się gorzej niż poprzednio, a nawet- wygląda poważniej i jest chyba bardziej konkretne w treści.

Dowiadujemy się m.inn., że chroniczne problemy skansenu łemkowskiego w Zyndranowej zostały rozwiązane dzięki umowie z Muzeum Okręgowym Krośnie.

Majątek skansenu został użyczony Muzeum na czas nieokreślony, a ono w zamian zatrudniło dwóch pracowników na pół etatu i zapewniło środki na rozwój placówki.

Obecny adres redakcji: Zyndranowa, 38-454 Tylawa.

Należność za zamówione pismo, a także dary dla muzeum w Zyndranowej należy wpłacać na konto: Bank Spółdzielczy w Dukli, nr 937322-1922-2711-1

Jak zwykle zamierzamy sprowadzić kilka egzemplarzy "Zahorody", które będzie można nabyć na posiedzeniu Rady.

Rada Muzeum
Kultury Łemkowskiej
w Zyndranowej, woj. Krosno.

Z wielkim zainteresowaniem przeczytałem "Zahorodę" Nr 1 i 2/97. Szczególne zainteresowanie wzbudzają artykuły pt. "Moje 5 groszy w sprawie Muzeum". Przyłączam się do wniosków tam postawionych a dotyczących utworzenia Oddziału PAN oraz Łemkowskiej Nekropolii. Placówka do badań kultury, językoznawstwa, historii wraz z centralną biblioteką są w naszym kraju niezbędne, choćby ze względu, że Łemkowie to naród żyjący tu w Polsce od zarania dziejów Polski. Historia Polski jest też ich historią a ich historia jest w Polsce bardzo mało poznana. Życzę powodzenia inicjatorom i mam nadzieję, że władze polskie będą im przychylne.

*Z poważaniem
mgr Jarosław Merena
Zielona Góra*

Zielona Góra dnia 30.06. 97 r.

10.07.1997 r.

Redakcja "Zahorody"
w Zyndranowej
woj. Krośnie

W numerze 2/97 "Zahorody" przeczytałem o zamierzeniach utworzenia przy Muzeum placówki naukowo-badawczej, która miałaby się znajdować w Zyndranowej i zajmować kulturą Łemków. Na swoim terenie spotykam Łemków, niewiele wiem o ich historii, nie wiem też gdzie zwrócić się o jakieś materiały.

Zorganizowanie takiej biblioteki ze zbiorami książek i czasopism uważam za bardzo pozyteczne. Myślę, że władze powinny pomóc w utworzeniu tej placówki.

Jadwiga Fur.....
Białogard
Nowiejskiego 2g /14

TELEGRAM

Kraków 12. 06. 1997 rok

Pan Teodor Gocz
Zyndranowa 1
38-454 Tylawa

Uczestnikom Święta Łemkowskich Tradycji życzę radości oraz dumy z pięknej ojczystej ziemi i wspaniałej kultury ojczystej.

Zbigniew Siatkowski

Prasa o święcie "Od Rusal do Jana"

Od Rusal do Jana, czyli od Zielonych Świąt do św. Jana to cykliczna impreza organizowana w Muzeum Kultury Łemkowskiej w Zyndranowej. Spotkania łączące tradycyjne obrzędy łemkowskie z polskimi świętojańskimi sobótkami zainicjował przed sześciu laty Teodor Gocz, założyciel zyndranowskiego muzeum (...)

W czasie tegorocznego spotkania organizatorzy przygotowali sesję popularnonaukową poświęconą pięćdziesięcioleciu Akcji "Wisła". (...) Przez wiele lat milczeniem owiana była historia obozu w Jaworznie, w którym więziono 7-8 tys. osób narodowości ukraińskiej i łemkowskiej. (...) Wśród nich byli również mieszkańcy Podkarpacia w tym i Zyndranowej. Pamięci tych ofiar zostanie poświęcony obelisk, który stanie w skansenie.

Gazeta Wyborcza dodatek Gazeta w Rzeszowie 14.06.97 str. 1

W dniach od 14 do 15 czerwca w Zyndranowej odbędzie się już szóste święto "Od Rusala do Jana" (Od Zielonych Świąt do Jana), muzealne święto łemkowskiej tradycji na pograniczu kultur.

Organizatorzy imprezy: Rada Towarzystwa Muzealnego w Zyndranowej i Muzeum Okręgowe w Krośnie przygotowały bardzo atrakcyjny program przewidujący m.in.: sesję popularnonaukową (...), otwarcie wystaw rzeźby, malarstwa i strojów ludowych, odsłonięcie pomnika ofiar Jaworzna i kaplicy w zagrodzie muzealnej, spektakl teatru łemkowskiego, ognisko pasterskie.

Nowiny 12.06.97 str. 12

(...) W położonej u stóp granicznego grzbietu Zyndranowej założonej podobno jeszcze przez uczestnika bitwy pod Grunwaldem odbędzie się święto łemkowskiej tradycji "Od Rusala do Jana"

Nowiny 13-15.06.97 str. 2

W Zyndranowej zakończyło się dwudniowe święto łemkowskiej kultury. (...) Tegoroczne spotkanie oprócz części folklorystycznej miało również akcenty historyczne. (...) W dukielskim pałacu odbyła się sesja popularnonaukowa poświęcona 50 rocznicy Akcji "Wisła". W referacie przygotowanym przez Bogusława Bobusię z Przemyśla, który wykorzystał materiały archiwalne, zapisy i dokumenty z tamtych lat, przedstawiono przebieg Akcji.

Przedstawiciel strony ukraińskiej Petro Kohut ze Lwowa sporo miejsca w swoim wystąpieniu poświęcił pojednaniu i wybaczeniu. - Wiele spraw poruszonych w referatach wywołało żywą reakcję Łemków. Ludzie, którzy bezpośrednio przeżyli wysiedlenie, inaczej to wszystko odbierali niż zapisano w oficjalnych dokumentach. Łemkowie byli przypadkowymi ofiarami- powiedział Paweł Stefanowski, etnograf, przewodniczący Rusińskiego Demokratycznego Kręgu Łemków Hospodar w Bielance.

Gazeta Wyborcza dodatek Gazeta w Rzeszowie 16.06.97

- W przyszłym roku minie trzydzieści lat istnienia skansenu, który powstał 18 sierpnia 1968 roku - z dumą podkreśla Fedor Gocz, właściciel (...) jeszcze na początku lat sześćdziesiątych zawiązaliśmy nieformalne wtedy stowarzyszenie łemkowskie - wspomina Fedor. - Po wprowadzeniu się do nowego domu, w rodzinnych drewnianych budynkach urządziliśmy muzeum - skansen. latami trwało zbieranie pamiątek i eksponatów pozostałych po Łemkach opłaciły się jednak. Uważam, że to co tutaj powstało, nie do końca jest moją własnością. To należy do całego społeczeństwa.

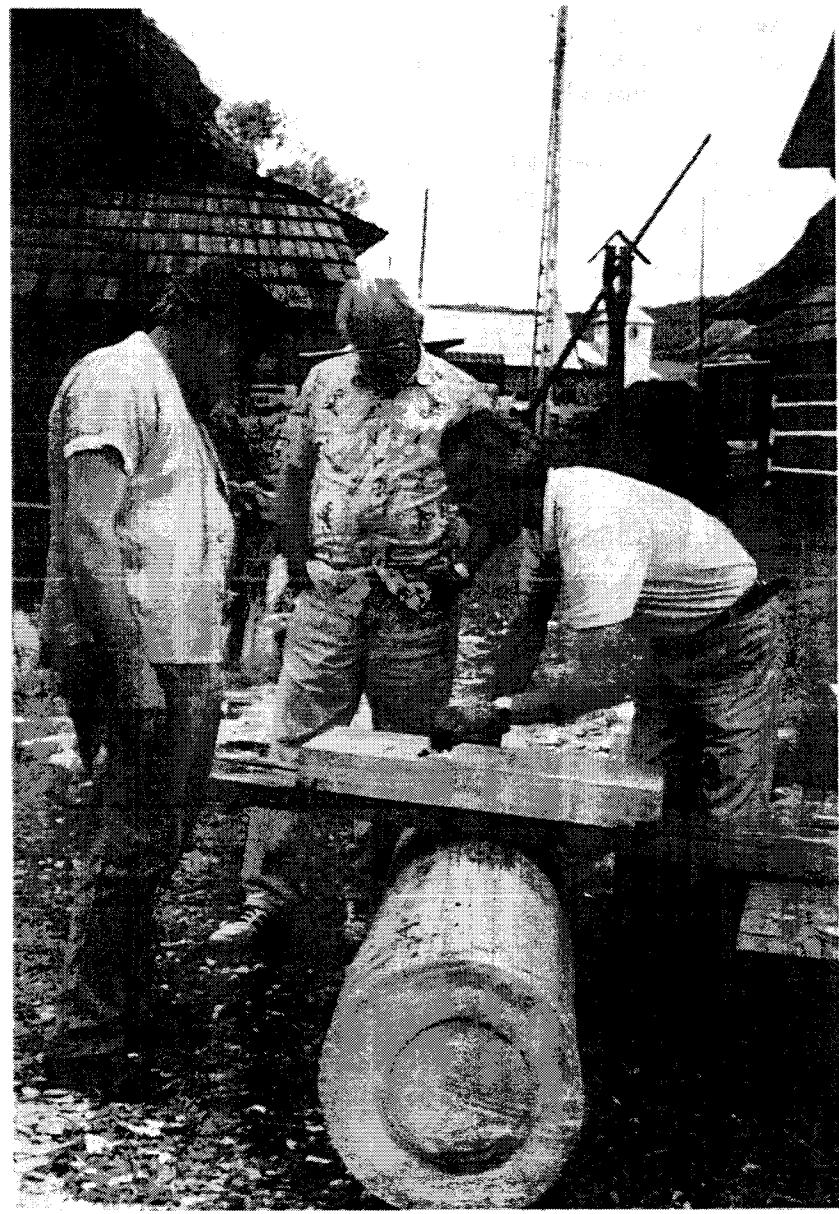
Nowiny 20-22.06.1997

(...) spotkaliśmy na przyjęciu w hotelu "Dniestr" burmistrza Dukli w towarzystwie znanych lwowskich Łemków zaproszonych na spotkanie z delegacją Stowarzyszenia Gmin Małopolski. Rozmawiali jak starzy dobrzy przyjaciele."Już od 6 lat z inicjatywy Towarzystwa Kultury Łemkowskiej w Zyndranowej organizujemy wspólne święto na pograniczu kultur, które nosi nazwę „Od Rusala do Jana”. Na tym święcie spotykają się ludzie kultury, kultury szeroko rozumianej, a więc przede wszystkim zespoły folklorystyczne z wielu państw: Ukrainy, Słowacji i Polski, zespoły cygańskie ze Słowacji i Polski, zespół żydowski ze Lwowa. Jest to prawdziwe święto na pograniczu kultur. My chcemy na tym skrawku Ziemi zebrać ludzi, którzy kiedyś tu mieszkali, a potem zostali rozproszeni po całym świecie. Dziś powracają do miejsc, gdzie mieszkali, kochali się i cierpieli".

Gazeta Lwowska 30.06.1997 str.5

46

47

Spis treści - Зміст

До Читачів Загороди	3
Одкритий лист до Найвищих державних влади	
Речыпосполітой Польской	4
ЗВЕРНЕННЯ	
Депутацьких груп і фракцій Верховной	
Ради України з приводу 50- річчя акції Вісла	5
Іщи о 50 річниці нашого вигнання	6
Русала в Зіндронові	7
Сердечно дякуєме	9
Редакція радіопередач у Львові	10
Іщи о Загороді	11
Загорода най буде загородом	18
Поетицка Осін	18
З поетицкой скрині	19
Вертаня	19
Дольо моя	20
Кревне	20
Добри жес вернув	21
Олена Дуць-Файфер отримала докторат	23
Памятайме о Ювилярях і Ювилеях	24
Кус о Ванию Попівчаку з Полян	
Биво колиси на лемковині	26
Я в справі “літери” ы	29
Новини з поштової скринкы	31
ПРИПОВІДКИ	33
Филип в Римі	34
-кус жарту-	35
Лемківски співанки	35
Гори наши гори	35
Pierwszy Międzynarodowy Plener „Na pograniczu kultur”	37
LISTY DO REDAKCJI	41
TELEGRAM	43
Prasa o święcie “Od Rusal do Jana”	43